

Historické změny v krajině a jejich aktuální dopad na mobilitu vojenské techniky

Lucie Marková, Martin Hubáček, Jaromír Čapek, Josef Vaněk

krajina, průchodnost, půdy, historické mapy, DPZ, historický vývoj krajiny

Změny v krajině jsou staré jako planeta Země sama. Řada změn je pozvolných a trvá stovky či miliony let. Některé změny jsou náhlé ze dne na den, z roku na rok. Poznání vývoje krajiny je ale pro společnost důležité a může pomoci vysvětlit řadu jevů v současnosti a jejich vliv na lidskou činnost.

Historické změny v krajině mohou mít významný dopad na řadu odvětví. Změny, které se udály v krajině před stovkami let a v krajině je již na první pohled nic nepřipomíná, se projevují například v zemědělství rozdílnými výnosy plodin, ekologii výskytem endemických druhů, hydrologii akumulací srážkových vod a jejich dopad můžeme najít v mnoha dalších odvětvích. Jejich dávné provedení může ovlivnit ale i vedení ozbrojených konfliktů. Studium vývoje krajiny prostřednictvím historických záznamů a starých map v kombinaci s daty dálkového průzkumu Země, tak může napomoci k pochopení jejího uspořádání a objasnit projevy jejího vlivu na vedení bojové činnosti. V tomto příspěvku bude představena případová studie změn v oblasti katastru obce Velešovice.

Obec Velešovice se nachází na pomezí Dyjsko-svrateckého úvalu a Vyškovské brány, z pohledu vedení bojové činnosti a možnosti přesunů jednotek se jedná o významný operační směr. Obec je obklopena zemědělsky obdělávanou půdou a mimo potoka Rakovec, tělesa dálnice D1 a železniční trati Brno–Přerov se zde nenachází žádné významné překážky pro vedení bojové činnosti. Přesto může být významná část území v případě nepříznivého počasí pastí na vojenskou techniku podobného charakteru jako rybníky u jihočeské Sodoměře pro „železné pány“ v době husitských válek.

Co se tedy v krajině poblíž Velešovic událo? Kdy se tak stalo a jak se tato změna projevuje do současnosti.

V rámci dlouholetého výzkumu Katedry vojenské geografie a meteorologie Univerzity obrany je vytvářen model hodnocení možností pohybu vojenské techniky v krajině. Jednou z významných součástí modelu je zhodnocení vlivu půd na mobilitu. V rámci zpřesňování modelu probíhá průběžné měření únosnosti půd v místech, která by mohla být potenciálně problematická z pohledu plánování manévru. Pokud se často pohybujete po dálnici D1 mezi Brnem a Vyškovem, neunikne vaší pozornosti asi fakt, že na některých polích v okolí dálnice pravidelně po větších deštích vznikají velké vodní plochy. Toto území tak neuniklo ani pozornosti našeho výzkumu a na jaře 2023 zde začalo pravidelné měření únosnosti půd. Výsledky ukazují, že v prostoru i přes obdobné půdní charakteristiky dochází k rozdílnému chování půd. Vysvětlení tohoto jevu je možné hledat v řadě jevů – jiném geologickému podloží, v hloubce půdního

horizontu, konfiguraci reliéfu, špatně provedené a nefunkční melioraci. Jak se však ukazuje, hlavní příčina je zde dána historickým pozadím této oblasti.

Na to, jak krajina vypadala před několika stovkami let, nás mohou navést historické mapy. Při zkoumání dostupných pramenů, se ukazuje, že potok Rakovec neprotékal krajinou v současné podobě, ale měl dvě ramena. Zároveň řada pomístních názvů odkazuje k něčemu, co na mapách není zaznamenáno. Názvy jako Pod mlýnem, Dolní rybník, Přední rybník a Horní rybník naznačují, že v daném území, kde až do roku 2002 žádný rybník nebyl, bylo dříve asi vše jinak.

Přesné umístění rybníků v mapách dohledat neumíme, ale může nám k tomu zprostředkovaně pomoci například zobrazení využívání půdy a rozdělení pozemků na mapách Císařských otisků, nebo nové technologie. S využitím dat dálkového průzkumu je možné poměrně přesně lokalizovat oblasti, ve kterých dochází k pomalejšímu vsakování srážkové vody do půdy. Zkoumáním půdních vlastností takové lokality za různých meteorologických situací nepřímo přispěje ke zpřesnění stávajícího modelu průchodnosti terénu.

Znalost historického vývoje v krajině tak pomohla objasnit nepřírozené chování krajiny. V kombinaci s využitím moderních technologií pro sběr dat o terénu tak bude možné realizovat v budoucnu dílčí zpřesnění modelu průchodnosti terénu, a tím poskytovat velitelům a štábům přesnější data pro jejich rozhodovací procesy.